

Maria MĂȚĂSARU

Maria CHIRILOAIE

Carmen NEDELCU

Viorica PRICOPOAIA

Lavinia MĂȚĂSARU

Caiet

de observație
psihopedagogică
a preșcolarului

CAIET DE OBSERVAȚIE PSIHOPEDAGOGICĂ A PREȘCOLARULUI

CUNOAȘTEREA PSIHOPEDAGOGICĂ A COPILULUI PREȘCOLAR

1. Ce înseamnă cunoașterea copilului ?

Reprezintă activitatea sistematică și continuă prin care educatoarea culege date referitoare la particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor din grupă. Îmbinând diferite metode și instrumente de cercetare, aceasta prelucrează datele obținute în vederea configurării profilului psihologic al copilului. În funcție de aceste rezultate, stabilește strategiile educaționale la nivelul posibilităților reale ale copiilor, în vederea realizării unui program educativ individualizat.

În sens mai larg, obiectul cunoașterii psihopedagogice este constituit de personalitatea copilului.

2. De ce este necesară cunoașterea copilului ?

Necesitatea cunoașterii psihopedagogice rezultă din:

- sarcina majoră ce revine grădiniței de a-l pregăti pentru școală și viață;

- principiile reformei învățământului, care promovează personalizarea actului didactic în scopul dezvoltării copilului în funcție de ritmul propriu de dezvoltare, de disponibilitățile genetice;

- respectarea principiilor pedagogice (al accesibilității, al tratării diferențiate și individualizate);

- adaptarea strategiilor de proiectare, organizare și evaluare în funcție de legitățile dezvoltării psihofizice și individuale ale copilului.

3. Care sunt funcțiile cunoașterii psihopedagogice ?

Cunoașterea psihopedagogică a copiilor nu reprezintă un scop în sine, ci este un element necesar pentru fiecare educatoare în vederea organizării strategiei educaționale. Aceasta îndeplinește următoarele funcții:

- *funcția diagnostică* – constă în precizarea unui diagnostic pedagogic pe baza informațiilor referitoare la nivelul de dezvoltare psihofizică, care să asigure alegerea celor mai eficiente modalități de intervenție educativă; se realizează prin evaluări inițiale la început de ciclu, de an școlar, de modul de instruire sau de proiect;

- *funcția prognostică* – se referă la anticiparea tendințelor și ritmului de evoluție ale copilului, permițând educatoarei să valorifice, cât mai eficient, potențialul de dezvoltare al acestuia; se realizează în etapa de proiectare a obiectivelor, conținuturilor și demersului educațional;

- *funcția de reglare* – reprezintă caracterul permanent al cunoașterii psihopedagogice, care permite educatoarei reglarea și ameliorarea continuă a demersurilor didactice, diferențierea și chiar individualizarea acestora; se realizează în evaluarea continuă (formativă);

- *funcția de informare* – datele culese în urma cunoașterii psihopedagogice a copilului constituie o sursă permanentă de informare, nu numai pentru educatoare, dar și pentru părinți sau pentru învățător; se realizează pe tot parcursul demersului educațional;

- *funcția de condiționare a deciziilor pedagogice* – presupune ca în baza datelor obținute să se stabilească direcțiile de acțiune favorabile dezvoltării la maximum a potențialităților psihofizice individuale ale copiilor; se manifestă la granița dintre diagnoză și prognoză.

4. Care sunt condițiile unei bune cunoașteri psihopedagogice ?

Pentru realizarea unei bune cunoașteri psihopedagogice, educatoarea trebuie:

- să dovedească o bună pregătire teoretică și practică în domeniul psihopedagogiei preșcolare;

- să cunoască stadiile normale de dezvoltare fizică și psihică ale copiilor;

- să precizeze clar obiectivele urmărite (ce este necesar să cunoască despre copii, despre trăsăturile caracteristice și condițiile dezvoltării lor);

- să asigure un climat educațional favorabil (ținând cont că acesta poate acționa ca factor favorizator sau, dimpotrivă, inhibitor pentru stimularea activității copiilor);

- să adapteze metodele și instrumentele folosite la particularitățile psihofizice ale copiilor;

- să prelucreze și să interpreteze corect datele obținute în urma aplicării testelor de evaluare inițială.

5. Ce trebuie să cunoască educatoarea despre copil?

Respecta) Date generale despre copil – elemente biografice; ocupația părinților; numărul de copii în familie; boli și aspecte familiale ce pot avea influențe negative asupra dezvoltării copilului; condiții materiale; climat educativ; modul de tratare a copilului în familie; atitudinea familiei față de grădiniță; starea sănătății; dezvoltarea fizică etc.

b) Identitatea psiho-fizică a copilului – cum este copilul:

- particularitățile individuale;
- particularitățile determinate de vârsta cronologică;
- aptitudinile copilului;
- ritmul său de activitate și învățare;
- stilul predilect în acțiune și învățare;
- capacitatea de concentrare asupra activităților;
- dificultăți de adaptare și de învățare.

c) Acțiunile copilului – cum acționează copilul cu obiectele și fenomenele din jur și cu semenii săi:

- manipularea obiectelor;
- identificarea elementelor componente;
- recunoașterea particularităților;
- modul de acționare predilect;
- tipul de activități;
- condițiile în care aceste activități au loc.

d) Relațiile psiho-sociale ale copilului. Cum interrelaționează el:

- cu ceilalți copii;
- cu adulții din grădiniță;
- cu cei din familie;
- cu educatoarea;
- cu orice persoană cu care vine în contact.

6. Cum poate cunoaște educatoarea copilul preșcolar?

Căile prin care putem cunoaște copilul sunt:

a) **cunoașterea directă:**

- folosirea unor instrumente științifice etalonate (testele, probele și scalele de dezvoltare);
- folosirea observației psihopedagogice.

b) **cunoaștere indirectă** – prin discuții cu cei care îl cunosc pe copil (părinți, frați, ceilalți copii din grupă).

Educatoarea are la îndemână aproximativ aceleași metode ca în psihologia generală.

Faptul că subiectul cercetat îl reprezintă copilul, că activitățile studiate sunt cele de joc și de învățare atrage după sine individualizarea acestor metode precum și stabilirea diferită a ponderii acestora în investigarea și cunoașterea copilului.

Astfel, psihologia copilului și psihologia dezvoltării utilizează aproximativ aceleași metode pe care le accesibilizează, chiar le simplifică sau le inovează din cauza insuficienței dezvoltării psihice a copilului (dezvoltarea conduitei verbale în suficientă măsură, imperfecțiunile memoriei, instabilitatea, impulsivitatea etc.).

7. Ce metode folosim pentru cunoașterea copilului preșcolar?

A) În psihologia copilului se folosesc următoarele metode:

- observația psihopedagogică;
- experimentul;
- convorbirea;
- metoda analizei produselor activității;
- tehnicile sociometrice;
- metoda testelor și probelor psihologice.

B) Psihologia dezvoltării folosește următoarele metode:

- metoda observației;
- metoda consemnării grafice a preferințelor;
- metoda consemnării grafice a progreselor copiilor;
- metoda portofoliului;
- testul și proba docimologică.

Notă: O mare frecvență de utilizare în grădiniță o are observația psihopedagogică, urmată de celelalte metode enunțate mai sus.

7.1. Metoda observației

◆ Definiție

Observația psihopedagogică – constă în urmărirea intenționată și înregistrarea exactă, sistematică a diferitelor manifestări comportamentale ale copilului (grupului) așa cum se prezintă ele în mod natural.

◆ Etape – în aplicarea riguroasă și eficientă a observației:

- pregătirea cercetătorului în vederea realizării observației (documentarea, selectarea instrumentelor, tehnicilor etc.)
- observarea propriu-zisă;
- analiza, prelucrarea și interpretarea datelor obținute.

◆ Scopul observării

- alcătuirea programului educativ;
- consemnarea progreselor;
- schimbarea unor tehnici și metode didactice;
- orientarea atenției educatoarei pe procesul dezvoltării și pe posibilitățile de intervenție;
- stabilirea deciziilor corecte în program.

◆ Obiectivele observației curente (directă)

- colectarea informațiilor – culegerea datelor despre copil ceea ce se poate vedea, auzi și nota;
- interpretarea datelor – semnificația pe care educatoarea o dă datelor referitoare la copil;
- modelarea comportamentelor educative pe baza a ceea ce se știe despre copil.

◆ Conținutul observației (M. Zlate, 1994) este reprezentat de:

- „simptomatica stabilă” (trăsăturile bioconstituționale ale individului și trăsăturile fizionomice);
- „simptomatica labilă” (conduitele flexibile, mobile cum ar fi conduita motorie, verbală, mimica).

❖ Notă:

- procesele
- stările
- însușirile

Psihice NU POT FI STUDIATE, CUNOSCUTE ÎN MOD DIRECT, ci prin modalitățile lor de manifestare în conduită, care vor duce la depistarea unor semnificații cu privire la structurile de personalitate ale copilului: aptitudini, temperament, caracter.

◆ Formele observației:

După anumite criterii observația se clasifică în observații:

- a) – spontană (ocazională, accidentală)
 - organizată metodic (științific)
- b) – directă
 - indirectă
- c) – transversală (I. Holban)
 - indirectă
- d) – de teren (G.D.Landsheere, G. Montmollin)
 - de laborator
- e) – integrală
 - selectivă
- f) – continuă
 - discontinuă.

Datorită competențelor restrânse educatoarea poate folosi următoarele forme:

- a. **observația directă** - calea principală de obținere a unor informații asupra comportamentelor copiilor.